

Bijna 900 jaar kerk in De Lier!

Aanleiding:

In 2017 werd tijdens een kerkelijke bijeenkomst in de grote bedrijfshal bij Arie en Cock van den Berg aan de Noordlierweg kort iets verteld over de geschiedenis van die locatie. Dat precies op die plek bijna 900 jaar geleden de eerste kapel van De Lier gestaan had. Een kapel die deel uitmaakte van het toenmalige kasteel Uyterliere. Al snel kwam de vraag om over dit stukje Lierse kerkgeschiedenis iets te publiceren en dat heeft geleid tot een drietal artikelen in het kerkblad 'De Ramshoorn'.

Deze artikelen zijn tot stand gekomen dankzij de uitgebreide publicaties en onderzoek van de Historische Werkgroep Oud De Lier en de medewerking van Krijn van Dijk.

Deel 1

In 1995 vierde de Lierse gemeenschap op zeer uitbundige wijze het 750-jarig bestaan. Een geweldig feestjaar waar zovelen aan hebben meegedaan en dat niet snel vergeten zal worden. Wat de precieze aanleiding was van dit feest zal waarschijnlijk minder vers in het geheugen liggen.

Want wat was er in 1245 gebeurd dat het eeuwen later een dorpsfeest verdiende? Om dit nader toe te lichten, gaan we eerst nog iets verder terug in de tijd en wel naar het begin van de twaalfde eeuw.

Het riviertje de Lee of Liora was in die tijd nog een getijderivier en rechtstreeks verbonden met de Maasdelta in het westen. Bij hoog water liepen grote delen land regelmatig onder water en aannemelijk is dat het aan deze rivier grenzende gebied voor bewoning en bewerking zeer ongeschikt was. In andere delen van het Westland waren er rond 1100 al volop bedijkingswerkzaamheden in uitvoering, maar het stroomgebied van de Lee was pas later aan de beurt.

Vanuit de richting van Maasland in het zuiden werden stukje bij beetje enkele dijkjes aangelegd om het water tegen te houden, zodat er een veilig gebied ontstond om te wonen en te werken. Over de dijkjes werden paden aangelegd. De Oudecampsweg, Burgerdijkseweg en Oostbuurtseweg zijn nog steeds herkenbare herinneringen aan die tijd. Aan de noordzijde van het stroomgebied van de Lee werd vanuit Naaldwijk ook gewerkt om het eigen gebied te beschermen tegen het getijdewater. De huidige Hoge Noordweg en de Noordlierweg zijn daar nog de overblijfselen van. Bij de Lierhand werd het stroomgebied van de Lee richting 't Woudt afgesloten door de verbinding van de Noordlierweg met de Oostbuurtseweg.

In het westen lag de Maasdelta, die toen al net voorbij het huidige Westerlee begon. Om het instromen van het zeewater tegen te gaan, werden er een aantal dwarsdijkjes aangelegd, die we nu nog herkennen als lokale wegen: de Oudedijk, het Sint Jorispad en de Groeneweg. Zo ontstond er in de twaalfde eeuw een gebied dat steeds beter geschikt werd om te bewonen en te bewerken. De grenzen van dit bedijkte en natte restgebied vormden later in grote lijnen de grenzen van de gemeente De Lier.

Wie was er eigenaar van dit vrij laag gelegen getijdenlandschap dat nog helemaal ontgonnen moest worden?

De Lier is lang een grafelijk domein gebleven als onderdeel van het veel oudere domein Maasland. Adellijke families hadden toen de macht en de middelen om de ontginningswerkzaamheden uit te voeren. Zij werden hiermee ook eigenaar van grote stukken land. De familie Uyterliere had al vanaf

de twaalfde eeuw een belangrijk aandeel in de ontginning van dit gebied en wist zich hier ondanks meerdere overstromingen te handhaven. Een grote overstroming vanuit de Maas in 1134/1135 had de adellijke bewoners uit het gebied bij Westerlee verdreven. Zij vestigden zich vervolgens in het midden van de twaalfde eeuw in een nieuwe nederzetting in het noordoosten van de Oude Lierpolder.

De familie Uyterliere werd 'heer van De Lier' genoemd en zij liet vele kilometers slootjes en greppels graven om het overtollige regenwater af te kunnen voeren. Zo ontstond er een lappendeken aan beteelbare percelen en op de aangelegde dijkjes ontstonden nieuwe paden en wegen. De verkaveling uit die periode is vandaag de dag op veel plaatsen nog steeds herkenbaar.

Ondanks dat er bij hoog water in de Maas nog wel sprake was van wateroverlast, besloot de heer van De Lier om in het noordoostelijke deel van zijn gebied te gaan wonen. De keuze viel op een gunstig perceel dat waarschijnlijk iets hoger lag dan het omringende landschap en goed bereikbaar was via de Noordlierweg. De naam Uitterlier betekent: *buiten de lier*.

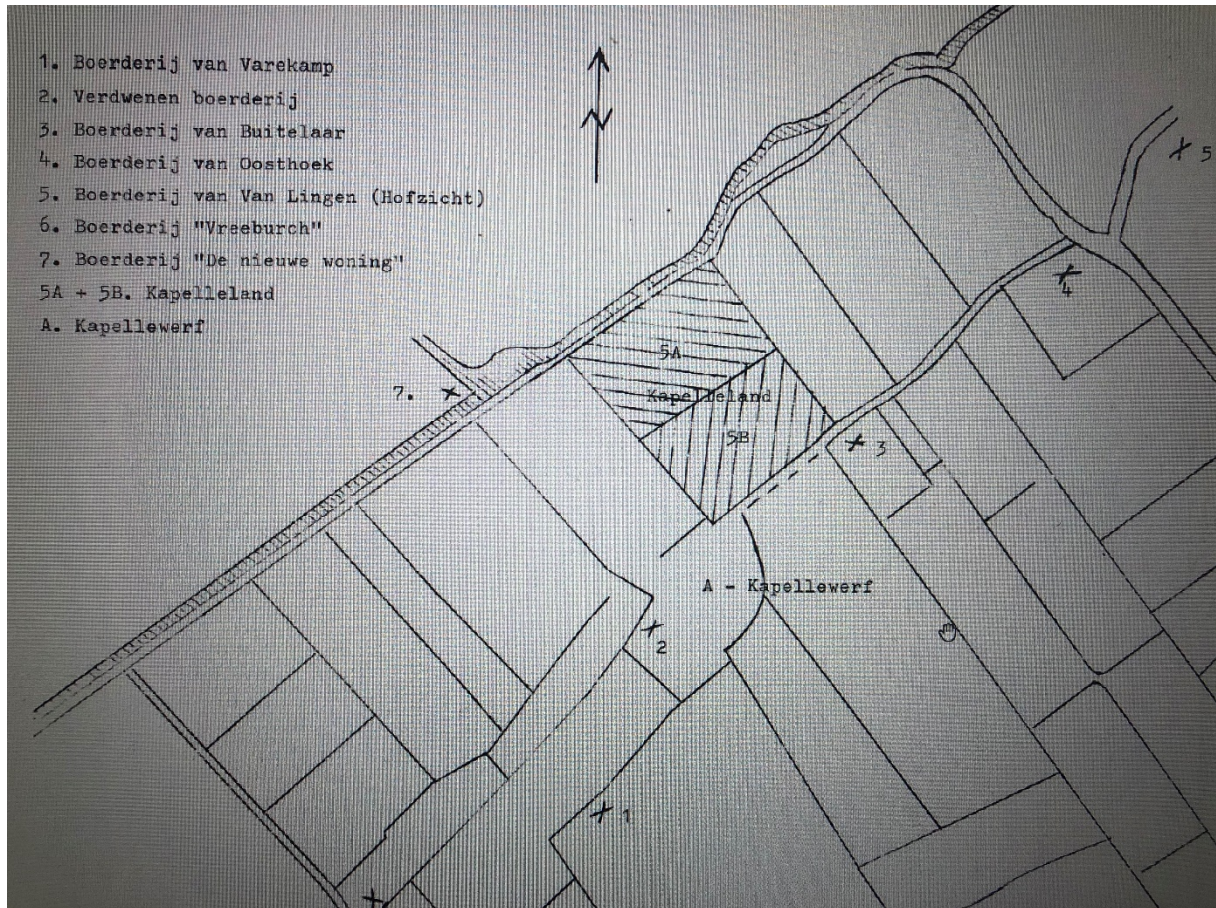
Gereconstrueerd Mottenkasteel

Vanaf de Noordlierweg werd, schuin tegenover het huidige weggetje naar de Zeven Gaten, een smal pad aangelegd waarover paard en wagen konden rijden. Aan het eind van dat pad bouwden zij een Mottenkasteel. Bij dit kasteel moeten we absoluut niet denken aan het Muiderslot of Slot Loevestein, maar meer aan een versterkte toren die, met twee of meer verdiepingen, grotendeels uit hout was opgetrokken. Rondom was ter verdediging een gracht gegraven en de vrijkomende grond vormde in het midden een opgehoogde terp. Bovenop die terp werd het Mottenkasteel opgetrokken.

Aan het kasteel werd een kapel toegevoegd waar de familie Uyterliere dagelijks de mis bijwoonde. Onbekend is of de kapel een onderdeel van het kasteel was of een op zichzelf staand gebouw. Waarschijnlijk was de mis ook bestemd voor personeel dat op en rond het kasteel en de boerderij werkte of dagelijks bezig was met het zware ontginningswerk in de polder. Vlak bij het kasteel zijn er tijdens opgravingen in 1979 nog funderingsresten gevonden van een verzwaarde boerderij, die aantonen dat daar in de twaalfde en dertiende eeuw al volop activiteiten waren.

Het bouwen van een kapel waar dagelijks de mis door een priester werd voorgelezen, kon toen niet zonder toestemming van de kerkelijke machtsheren. De locatie waar de kapel van de familie Uyterliere werd gebouwd, viel onder de invloedssfeer van de parochie Naaldwijk. De familie moest

aantonen dat zij in het onderhoud van de priester kon voorzien en de kosten van de kapel kon betalen. Als bewijs hiervan schonk de heer van De Lier twee stukken grond aan de kapel, waarvan de jaarlijkse opbrengst aan de kapel ten deel viel. Dit stuk land werd Kapelleland genoemd en was vele eeuwen daarna nog in het register van kerkelijke goederen terug te vinden. De omvang van deze vroege kapel zal beperkt zijn geweest, maar ongetwijfeld wel uitgerust met de liturgische symbolen voor een Latijnse mis. De eerste kerk in De Lier waar gelovigen bijeenkwamen, was een feit.

Vergelijk dit kaartje met de luchtfoto uit 1969 en probeer deze twee stukken Kapelleland en de boerderijen te herkennen. Op de luchtfoto liggen deze percelen uiterst rechts en ze grenzen aan de Noordlierweg. De afmetingen van deze percelen zijn dus bijna 900 jaar ongewijzigd gebleven. Enkele jaren geleden is hier een nieuw rozenbedrijf gesticht, waarmee tevens de historische verkaveling is verdwenen.

